שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

תנ"ך · בגרות 70% · סיפורי האבות: אברהם · כיתות י"א-י"ב

דף עבודה: עקדת יצחק: בראשית כב, א-יט

נוצר בבינה מלאכותית · נוסח המקרא: ספריא, מהדורת "תנ"ך עם ניקוד" (נחלת הכלל). השם המפורש מופיע כ"ה". הפרשנים מתוך ספריא, במהדורות שבנחלת הכלל: רש"י (מהדורת רוזנבאום-זילברמן), רמב"ן, ספורנו, אבן עזרא (דפוס פיוטרקוב) ורשב"ם. הסיכומים, ההסברים והשאלות בניסוח שלנו.

📍 **הפרק בחומר הבחינה:** בראשית כב (א-יט) מופיע ברשימת פרקי הלימוד של "סיפורי האבות" במסמך משרד החינוך לתשפ"ז (תכנית הבגרויות הגמישה, מיקוד חומרי הלמידה). במתווה הרגיל הוא נבחן בפרק הראשון של הבחינה החיצונית (בראשית). השאלות כאן כתובות במבנה שאלות הבגרות (קטע מצוטט וסעיפים עם ניקוד), אך הן שאלות שלנו ואינן לקוחות מבחינה.

🎬 פתיחה: שלוש פעמים "הִנֵּנִי"

אברהם עונה "הִנֵּנִי" שלוש פעמים בפרק, ובכל פעם למישהו אחר:

פסוק א: "וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי"

פסוק ז: "וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי בְנִי"

פסוק יא: "וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי"

רש"י על פסוק א: "כְּךָ הִיא עֲנִיָּתָם שֶׁל חֲסִידִים, לְשׁוֹן עֲנָוָה הוּא וּלְשׁוֹן זְמוּן".

לדיון בזוגות (5 דקות): למי עונה אברהם בכל פעם? מה מלמדת המילה החוזרת על מצבו של אברהם, שעומד בין קריאת האל לבין קריאת בנו?

🗺️ חלק א: מפת הפרק

השלימו את המשבצות הריקות: מה קורה בכל שלב, ומהו הביטוי המרכזי מן הכתוב.

פסוקים	מה קורה?	ביטוי מפתח מן הכתוב
א-ב	הניסיון והציווי	"קַח־נָא אֶת־בִּנְךָ"
ג-ה		"וַיַּרְא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרָחֹק"
ו-ח	אברהם ויצחק הולכים לבד; שאלת יצחק	
ט-יב		"אַל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנַּעַר"
יג-יד	האיל במקום יצחק; קריאת שם למקום	
טו-יח		"כִּי־בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ"
יט	החזרה לבאר שבע	

1. מילה מנחה: השורש ר-א-ה חוזר בפרק כמה פעמים. מצאו לפחות ארבע הופעות (ציינו פסוק). איזו מילה בפסוק ב ואיזו מילה בפסוק יב נשמעות דומות לשורש הזה?

_____

_____

_____

🔎 חלק ב: שאלות בקיאות והבנה

2. בפסוק ב יצחק מתואר בארבעה כינויים. כתבו אותם לפי הסדר.

3. מה לקח אברהם איתו לדרך (פסוקים ג, ו)? ציינו לפחות ארבעה דברים.

4. מה אמר אברהם לנערים בפסוק ה? מה מעניין בלשון הרבים "וְנָשׁוּבָה"?

5. מה שאל יצחק ומה ענה לו אברהם (פסוקים ז-ח)? איך אפשר להבין את תשובת אברהם בשתי דרכים?

6. מה הוביל את אברהם לעצור, ומה הקריב במקום יצחק (פסוקים יא-יג)?

7. מה הובטח לאברהם בקריאה השנייה (פסוקים טו-יח), ומה הנימוק לברכה?

📝 חלק ג: שאלות בסגנון הבגרות (24 נקודות לשאלה)

ענו על כל הסעיפים בשאלה. ציטטו מן הכתוב והסבירו במילים שלכם.

(ב) וַיֹּאמֶר קַח־נָא אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ אֲשֶׁר־אָהַבְתָּ אֶת־יִצְחָק וְלֶךְ־לְךָ אֶל־אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה

בראשית כב, ב

רש"י: על פסוק ו: "אַבְרָהָם שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוֹלֵךְ לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ הָיָה הוֹלֵךְ בְּרָצוֹן וְשִׂמְחָה כְּיִצְחָק, שֶׁלֹּא הָיָה מַרְגִּישׁ בַּדָּבָר". על פסוק ח: "וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵבִין יִצְחָק שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְהִשָּׁחֵט... וילכו שניהם יחדו – בְּלֵב שָׁוֶה".

רש"י על בראשית כב, ו; כב, ח

אבן עזרא: "וישב אברהם. ולא הזכיר יצחק, כי הוא ברשותו והאומר ששחטו ועזבו, ואח"כ חיה אמר הפך הכתוב"

אבן עזרא על בראשית כב, יט

8. **א.** הציווי בפסוק ב בנוי בהדרגה: "בִּנְךָ", "יְחִידְךָ", "אֲשֶׁר־אָהַבְתָּ", "יִצְחָק". הסבירו מה יוצרת ההדרגה הזאת אצל הקורא. השוו לציווי "לֶךְ־לְךָ" בבראשית יב, א ("מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ") והראו מה משותף לשני הציוויים, שפותחים וסוגרים את סיפורי אברהם. (8 נקודות)

ב. הביטוי "וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו" מופיע פעמיים: בפסוק ו ובפסוק ח. לפניכם דברי רש"י על שני המקומות. הסבירו מה ההבדל בין שתי ההופעות לפי רש"י, ומה השתנה בין פסוק ו לפסוק ח. (8 נקודות)

ג. בפסוק יט נאמר: "וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל־נְעָרָיו". יצחק אינו מוזכר. הסבירו את פירושו של אבן עזרא (בתיבה), והציעו הסבר ספרותי נוסף משלכם להיעדרו של יצחק מסוף הסיפור. (8 נקודות)

(א) וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת־אַבְרָהָם **(יב)** כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה

בראשית כב, א; כב, יב

> **רמב"ן:** "ענין הנסיון הוא לדעתי בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו אם ירצה יעשה ואם לא ירצה לא יעשה יקרא "נסיון" מצד המנוסה אבל המנסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכח אל הפועל להיות לו שכר מעשה טוב לא שכר לב טוב בלבד"
>
> רמב"ן על בראשית כב, א

> **רשב"ם:** "אף כאן אחר הדברים שכרת אברהם ברית לאבימלך לו ולנינו ולנכדו של אברהם ונתן לו שבע כבשות הצאן וחרה אפו של הקב"ה על זאת..." ובהמשך: "והאלהים נסה את אברהם - קנתרו וצערו".
>
> רשב"ם על בראשית כב, א

9. **א.** הציגו את הקושי העולה משני הפסוקים: אם האל יודע הכול, לשם מה הוא מנסה את אברהם, ומה פירוש "עַתָּה יָדַעְתִּי"? (8 נקודות)

ב. לפניכם פירושי הרמב"ן והרשב"ם למילה "נִסָּה". הסבירו את מטרת הניסיון לפי כל אחד מהם. איזה מהם קושר את הניסיון לפרק הקודם (בראשית כא, הברית עם אבימלך)? נמקו. (8 נקודות)

ג. רש"י מפרש "כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי" כך: "מֵעַתָּה יֵשׁ לִי מַה לְּהָשִׁיב לַשָּׂטָן וְלָאֻמּוֹת הַמְתֵּהִים מַה הִיא חִבָּתִי אֶצְלֶךָ". איזה מן הפירושים (רש"י, רמב"ן, רשב"ם) מתיישב לדעתכם בצורה הטובה ביותר עם לשון הכתוב "עַתָּה יָדַעְתִּי"? הציגו עמדה מנומקת. (8 נקודות)

📖 חלק ד: קטע להבנה ולניתוח (12 נקודות)

קראו את הקטע מספר ירמיהו. ענו על סעיף א (חובה, 7 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ד (5 נקודות).

(לא) וּבָנוּ בָּמוֹת הַתֹּפֶת אֲשֶׁר בְּגֵיא בֶן־הִנֹּם לִשְׂרֹף אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי וְלֹא עָלְתָה עַל־לִבִּי

ירמיהו ז, לא

10. **א.** (חובה) ירמיהו מוקיע הקרבת ילדים: "אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי וְלֹא עָלְתָה עַל־לִבִּי". הסבירו כיצד אפשר לקרוא את סוף סיפור העקדה (פסוקים יב-יג) כמסר נגד הקרבת ילדים. בססו את תשובתכם על שני הטקסטים. (7 נקודות)

ב. אברהם קורא למקום "ה' יִרְאֶה", והכתוב מוסיף "בְּהַר ה' יֵרָאֶה" (פסוק יד). הסבירו שתי משמעויות של השם, והראו את הקשר לשאלת יצחק בפסוק ז. (5 נקודות)

ג. בבראשית כא, יב נאמר לאברהם: "כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע". הסבירו כיצד הבטחה זו מחריפה את הניסיון בפרק כב. (5 נקודות)

ד. בסדום טען אברהם: "הֲשֹׁפֵט כָּל־הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט" (בראשית יח, כה). בעקדה אברהם שותק. הציעו הסבר להבדל. (5 נקודות)

💬 חלק ה: משימת דיון או כתיבה (לבחירה)

11. בחרו משימה אחת:

(1) **יומן הדרך:** כתבו מונולוג פנימי (8-10 שורות) של אברהם או של יצחק ביום השלישי, ברגע "וַיַּרְא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרָחֹק". שלבו לפחות שלושה ביטויים מן הפרק.

(2) **דיון:** אחד הרעיונות הגדולים ברשימת משרד החינוך לסיפורי האבות הוא: "מחויבות האדם לתוכנית האלוהית מובילה לעיתים להתנגשות ערכית מוסרית". הכינו שני טיעונים בעד הרעיון ושני טיעונים נגדו לאור פרק כב, ושלבו פרשן אחד לפחות.